

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 6. oktobra 1886.

Obseg: Vabilo. — Razglas kranjskim ovčarjem. — Živinoreja na Kranjskem. — Prodaja plemenske govedi v Lescah. — Poraba premogovega pepela. — Gospodarske izkušnje. — Kako ravná in dela uzoren slovenski gospodar kmetovalec? — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Otrepanje lanú.

Spisal vodja Rihard Doléne.

Tare in otresa (otropa) se lahko, ako je zadosti ljudi, v enem in istem času. Med tem, ko jih 5 z majhnim strojem tare, lahko družih 5 ali pa še več strta stebila otropa. Da bi sproti vse otrepali, kar iz trlice pride, ni misliti, ako ni delavcev prav veliko. Še manj je pa to pri velikih strojih mogoče.

Tudi pri otrepavanji se razločuje otrepalno orodje in pa otrepalni stroj, kratko reĉeno: otrepalnica. Raba enega ali pa drugega je od istih okolišĉin odvisna, ktere smo o rabi trlic omenili.

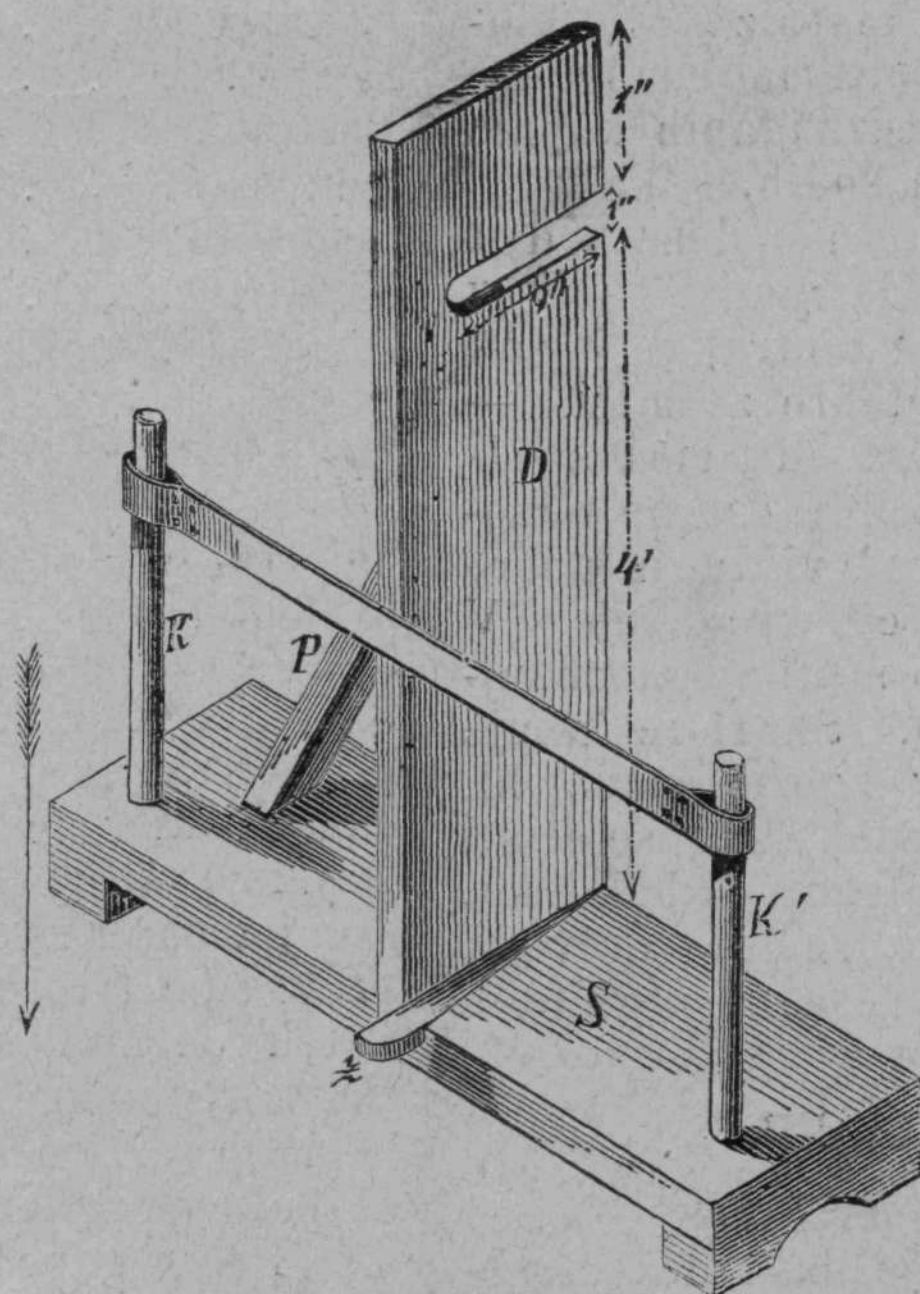
Otrepalno orodje je leseno, kaj prosto, tako, da ga lahko vsak mizar za majhne krajcarje napravi. Poglavitna obstalna dela sta dva: 1. otrepalna deska, glej pod. A., 2. otrepalni noŹ, glej pod. B.

Akoravno cela otrepalna deska obstaja iz 3 delov, hoĉemo vendar to ime za vse tri (deske, podnoŹje, jermen) kakor skupno ime rabiti; ako pa reĉemo samo deska, razumemo samo desko.

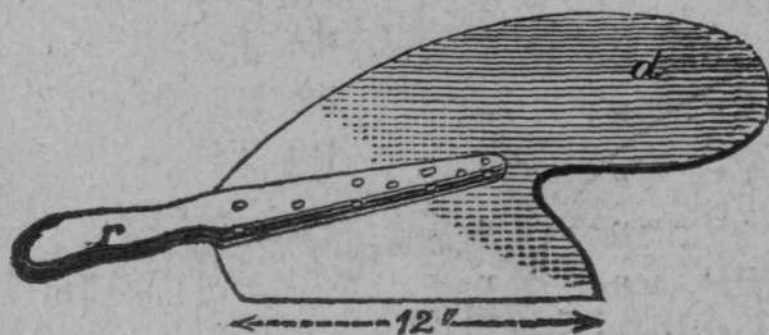
Deska D mora biti iz trdega lesa, lepo ravna in gladka, 4 ĉevlje visoka, 1 ĉevelj široka, poldrugi palec debela. 1 ĉevelj pod zgornjim koncem (ali vrhom) se mora napraviti horizontalna, 9 palcev dolga, in 1 dober palec široka zaveza, z gladko posnetimi robci. Tako narejena deska se mora, kar se le dá trdno in ravno po konci stojeĉa na drugo spodnico S vtrditi; to se najboljšje z zagojzdo z in na levi strani s podporo p doseŹe, kakor dodana podoba kaŹe. Na spodnici (podnoŹji) sta na tisti strani deske, kjer ni z zarezo pretrgana, še tudi dva 2 ĉevlja

visoka, ravna in gladka stebriĉa k k' vtrjena, na ktera se 17 palcev visoko moĉen jermen priveŹe ali pri-bije. Od deske sta po 15 palcev in pol daleĉ. Tako pripravljena deska imenuje se flandriška otrepalna deska (flandrischer Schwingstock). Podoba dovršene deske.

NoŹ je zavoljo jasnosti nekoliko prevelik obrisan; dodana mera (12") je pa prava. On obstoji iz dveh delov: eden je gladka, ravna, le osmi del debela steklica d, drugi je reĉ r. Oblika res da je nekoliko ĉudna, a namenu je kaj pristojna.

Podoba B.

Delo samo pa se tako-le vrši: Delavec ali pa delavka (za delavke je to delo še najprimernejše) si vzame dobro pest trdih stebel, ter jih priĉne za otrepanje pripravljati. Pripravlja se s tem, da prime delalna oseba šopek z levico ĉez sredo, z desnico razširi potem en konec ter ga s prstmi nalahko preĉeše, tako, da se stebila poravnajo, in lahko nastale gombe prav kratka lakna odpadejo. To delo ponovi tudi na drugem koncu. Ker se pri tem delu veĉ ali manj laken izpulí, tako, da iz šopa daleĉ ven molé, zato jih je treba popolnoma izpuliti in zopet v levo pest položiti. To se toliko ĉasa ponavlja, dokler se ne doseŹe precej enaka dolgost; to je pa zelo vaŹno, ker, ako bi se iz šopa moleĉa lakna na miru pustila, bi se pri sledeĉem otrepanju vsa potrgala. Pripravljen šopek pretakne koneĉno na tisti strani deske stojeĉa oseba, katero v podobi pušice naznanja, skozi zarezo, z desnico prime roĉ, s katerim tikoma deske po pretaknjeni polovici šopka maha. To delo se pod veĉkratnim obraĉanjem šopka toliko ĉasa nadaljuje, dokler ves les ne odletí; to se v kaj kratkem času zgodi. Ena oseba lahko 25 do 30 funtov na dan otrepí.

Ako se predivo za predilnice izdeluje, je tako otrepanje prediva uŹe dovršeno; sĉešejo ali mikájo ga.

predilnice same. — Ako bi se pa hotelo za domačo rabo obdržati, treba je ga še sčesati, ker na otrepavni deski se sicer ves les odstrani, lik pa še ni v posamezna lakna razdeljen, ampak drži se še v trakéh.

Gospodarske izkušnje.

O gnojenji travnikov.

Zelišča po travnikih, kakor vse druge rastline, srčejo živež iz zemlje po koreninah, zlasti večidel pepelnatega živeža in gnjlca imajo iz zemlje. Zato se mora na to gledati, da gnojenje res do korenin pride. To se doseže z gnojem, ki je droben in se lahko razdeli v male drobce, da dez njegove živežne delce lahko razgreši in pod zemljo spravi. Nerazgrešljivi ostanki pa se morajo naglo v prst spremeniti in se pri vrhu korenin s prstjo zedinijo. Iz tega je samo po sebi očitno, kateri gnoj da je najboljši in najbolj naraven za travnike, namreč vsi odpadki ali odtrebi od živine, trdi in tekoči. Tako je od začetka sveta živina sama gnojila travnike, odkar so bili pašniki in živali, ki so se po njih pasle. Že davno je znano, da koščena moka, pepel, gvano, travnike prav hitro in koristno ugnoje. To pa ravno zato, ker te reči so gnojnine (gnojne tvarine), ki rade v male drobce razpadejo in se lahko razgrešijo. Travniki tedaj za gnojenje potrebujejo le samo golega živalskega gnoja, brez stelje vmes. Ob kratkem rečeno: Ne rezi, ne betve stelje ni treba za gnojenje travnikov. Resnica teh besed se toliko očitniše razodeva, kolikor više iz gorke globočine na merzlejše greš. Kolikor na mrzlejšem in višem kraju so planinski pašniki, toliko manj jim koristi navadna stelja, in še najmanj navadna gozdna stelja, ki je naravnost škodljiva.

Priprosta priprava za čiščenje nečiste studenčnice (blatnice).

Nečista studenčnica, osobito pa blatnica ali makužna voda, katero morajo ljude piti in od katere večkrat mrzlico dobivajo, more se brez zidanih kapnic in precejalnikov čistiti tudi v večjih sodih.

Izkoplje se v zemljo jama, v katero se deneta dva večja soda brez gornjega dna takó, da manši stoji v večjem. Manjši sod se od zunaj in od znotraj večji sod samo od znotraj nekoliko ožgá in dobro zasmoli. — Manjši sod se v večjega tako postavi, da med spodnjima dnoma in med dogami obeh sodov ostane nekoliko presledka, kateri se do primerne višave z dobro izpranim peskom in nad peskom z ogljem zasuje. V dogo vnanjega (večjega) soda in dno notranjega (manjšega) soda izvrtajo se male luknje. Skozi te luknje vnanjega soda teče nečista voda v zgoraj omenjeni, z ogljem in peskom napolnjeni presledki, kjer se očisti in potem skozi luknje na dnu v notranji sod doteka. Soda se morata zategadelj ožgati in zasmoliti, da voda nima okusa po lesu in da les dalje časa ne segnije.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

V primeri z drugimi deželami je naša dežela nekoliko manj ugodno zastopana v tem oziru. Tako na priliko je

v Niže-Avstrijskem	na 100 prebivalcev	55 glav govedi
v Gorenje-	" 100 "	49 " "
na Tirolskem	" 100 "	52 " "
na Koroškem	" 100 "	70 " "
na Kranjskem	" 100 "	46 " "

V nadaljni tabeli hočemo to na drobno razdeliti po okrajih, da bode razvidno, kateri okraji imajo najmočnejšo, in kateri najrevnišo govedorejo, kateri naj

bi tedaj pomnožili govedorejo, namesto da se vkvarjajo s pridelovanjem žita, katero je v tako slabi ceni.

O k r a j i	Skupno število govede	Število prebival- cev	Na 100 prebival- cev toraj pripada
I.			
Brdo	8801	22759	38
Kamnik	10196	16320	62
Kranj	11734	22776	51
Tržič	2255	5911	38
Loka	13160	23607	55
Radoljica	12032	19565	61
Kranjska gora	3904	6615	59
Okolica Ljubljana	20416	39228	52
Mesto Ljubljana	935	26284	—
Litija	10225	22428	45
II.			
Zatičina	7939	12518	63
Trebno	5813	10084	57
Rudolfovo	10059	26040	38
Žužemberk	4754	10369	45
Mokronog	5400	14457	37
Radeče	3926	8999	43
Krško	5366	15915	33
Kostanjevica	4101	11652	35
Metlika	10026	12071	83
Črnomelj	5335	17817	35
Kočevje	13348	20331	65
Ribnica	5916	12508	47
Velike Lašče	5351	8955	59
III.			
Vrhnika	8926	14829	60
Logatec	6601	14045	46
Lož	5285	9247	57
Postojna	5093	12277	41
Bistrica	3948	10502	37
Senožoke	2684	6674	40
Vipava	5454	12050	45
Idrija	6158	14410	42

Iz teh števil razvidi se, da je v primeri številu prebivalcev najmanj govedi v okrajih: Črnomelj, Rudolfovo, Kostanjevica, Krško, Bistrica, Tržič, Brd, Mokronog, Idrija, Postojna, Senožeče, sploh pod srednjo številko cele dežele, katero pa daleč presežajo okraji: Kamnik, Radoljica, Zatičina, Kočevje, Lašče, Vrhnika, Lož, Kranjska gora, Loka, Trebno. To so pa tudi okraji, kjer je še precej povoljno stanje kmetovalcev. Najnižjo število govedi imajo okraji: Črnomelj, Kostanjevica, Krško, Rudolfovo. Temu vzrok je, da ondi prevaguje trtoreja, a vsem tem sme se trditi, da prav v teh okrajih gospodarstva zelo hirajo, ker trtoreja jim neredno in revno donaša prihodke, živine pa imajo le malo. Zato bi prav tem okrajem bilo želeti, da bi se bolje poprijeli govedoreje.

Poleg govede (225.144 glav) ima Kranjska še sledeče druge živali, in sicer: 21.975 kónj, 67.431 ovác, 15.636 kóz, 79.134 prešičev, kar nam zopet dokazuje, da je na Kranjskem najbolj govedoreja zastopana, ko se na priliko Primorska peča bolj z ovčjerejo, posebno pa Istra.

Na 1000 glav govedi pripada

v I. pokrajini	108 kónj,	336 ovác,	247 prešičev,
v II. "	86 "	194 "	447 "
v III. "	96 "	492 "	404 "
v vsi deželi	97 "	298 "	351 "